

Sygn. akt II ZK 67/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Kozielowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Maria Szczepaniec

SSN Paweł Wojciechowski

Protokolant Anna Rusak

na rozprawie w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 20 października 2022 r. przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych radcy prawnego A. K. oraz pokrzywdzonej B. T. i jej pełnomocnika z urzędu adwokat U. B.

w sprawie radcy prawnego **B. K.** obwinionego o popełnienie przewinień dyscyplinarnych z art. 64 ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 37 ust. 4 w zw. z art. 37 ust. 5 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego oraz z art. 64 ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 6 w związku z art. 12 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego,
po rozpoznaniu kasacji wniesionych przez pełnomocnika pokrzywdzonej B. T. i Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych na niekorzyść

od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 26 października 2021 r., sygn. akt [...], utrzymującego w mocy orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w K. z dnia 24 marca 2021 r., sygn. akt [...],

1) uchyla zaskarżone orzeczenie i sprawę obwinionego radcy prawnego B. K. przekazuje Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych do ponownego rozpoznania;

2) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnej A. B. Kancelaria Adwokacka [...] w K. kwotę 738 zł (siedemset trzydzieści osiem złotych), w tym 23 % podatku VAT za sporządzenie i wniesienie kasacji na rzecz pokrzywdzonej B. T. do której to czynności została wyznaczona z urzędu oraz kwotę 738 zł (siedemset trzydzieści osiem złotych), w tym 23 % podatku VAT na rzecz adwokat U.B . Kancelaria Adwokacka w W. tytułem wynagrodzenia za udział w postępowaniu kasacyjnym przed Sądem Najwyższym jako pełnomocnik z urzędu pokrzywdzonej B. T.;

3) kosztami postępowania przed Sądem Najwyższym, w tym kwotą zasądzonych wynagrodzeń dla pełnomocników z urzędu obciąża obwinionego B. K..

UZASADNIENIE

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Radców Prawnych w K., orzeczeniem z dnia z dnia 24 marca 2021 r., sygn. akt [...], uznał obwinionego radcę prawnego B. K., za winnego tego, że:

I. pismem z dnia 30 listopada 2018 r. potrącił z przechowywanych na rachunku bankowym Kancelarii Radcy Prawnego B. K. , nr [...], kosztów procesu w kwocie 14.404 zł, zasądzonych na rzecz B. T. przez Sąd Okręgowy w Ł. X Wydział Gospodarczy do sygn. X GC [...] wyrokiem z dnia 2 października 2018 r., kwotę 14.268,000 zł, odmawiając jej wydania klientowi B. T., tj. popelnienia przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ust.1 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych - dalej powołana jako u.r.p., w związku z art. 37 ust. 4 w związku z art. 37 ust. 5 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego;

II. w sprawie zawisłej przed Sądem Okręgowym w Ł. X Wydział Gospodarczy sygn. X GC [...]nie stawiał się na rozprawach wyznaczonych na dzień 24 lipca 2018 r. i na

dzień 18 września 2018 r., nie zapewniając również należytego zastępstwa, tj. popełnienia przewinienia dyscyplinarnego określonego w art. 64 ust. 1 u.r.p. w związku z art. 6 w związku z art. 12 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego,

i za te czyny wymierzył kary dyscyplinarne upomnienia, a na podstawie art. 65¹ ur.p. orzekł wobec obwinionego radcy prawnego B. K. karę łączną upomnienia, oraz na podstawie art. 70⁵ u.r.p., zasądził od niego na rzecz OIRP w K. zryczałtowane koszty postępowania w wysokości 1.500 zł. (pkt IV).

Od tego orzeczenia pokrzywdzona B. T. złożyła odwołanie. Zaskarżyła to orzeczenie w części dotyczącej kar jednostkowych, jak i kary łącznej, i wniosła o wymierzenie obwinionemu radcy prawnemu B. K. kary dyscyplinarnej pozbawienia prawa do wykonywania zawodu. W uzasadnieniu odwołania podniosła, że orzeczona kara dyscyplinarna jest niewspółmiernie niska w stosunku do negatywnych dla niej skutków postępowania obwinionego, tak finansowych jak i zdrowotnych. Zacytowała przy tym rotę ślubowania radców prawnych z art. 27 u.r.p. Wskazała, że obwiniony radca prawny B. K. do chwili obecnej nie zwrócił jej kwoty 14.280 zł. i bezprawnie te pieniądze przetrzymuje. Pokrzywdzona podniosła także, że sam fakt przeproszenia jej nie powinien i nie może skutkować orzeczeniem rażąco łagodnej kary dyscyplinarnej, jaką jest kara upomnienia, a fakt niekaralności dyscyplinarnej obwinionego powinien być oczywistością w kontekście wykonywanego przez niego zawodu zaufania publicznego.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie orzeczeniem z dnia 26 października 2021 r., sygn. akt [...], po rozpoznaniu odwołania pokrzywdzonej B. T., utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie, a kosztami postępowania odwoławczego obciążył Krajową Izbę Radców Prawnych w Warszawie.

Kasacje od wyżej powołanego orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie złożyli: radca prawny A. B. – pełnomocnik, ustanowiony z urzędu, dla pokrzywdzonej B. T. oraz Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych.

Pełnomocnik pokrzywdzonej B. T., w kasacji, wniesionej na niekorzyść, w części orzeczenia o karze, **zarzuciła** rażącą niewspółmierność kar dyscyplinarnych wymierzonych obwinionemu radcy prawnemu B. K. za oba zarzucone mu przewinienia dyscyplinarne, kar jednostkowych upomnienia i kary łącznej upomnienia, będącą wynikiem utrzymania w mocy orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w K. z dnia 24 marca 2021 r. sygn. akt [...], na skutek nieuwzględnienia przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w W., we właściwy sposób, wagi i ciężaru gatunkowego popełnionych przez niego przewinień dyscyplinarnych, ich szkodliwości społecznej i korporacyjnej, zachowania obwinionego po popełnieniu przewinień dyscyplinarnych, skutków przewinień dyscyplinarnych dla pokrzywdzonej oraz stopnia zawinienia obwinionego, w sytuacji gdy uwzględnienie wyżej wymienionych okoliczności powinno prowadzić do wymierzenia za te przewinienia dyscyplinarne kar jednostkowych pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego oraz kary łącznej pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego. Podnosząc powyższy zarzut, **wniosła** o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy Wyższemu Sądowi Dyscyplinarnemu Krajowej Izby Radców Prawnych w W. do ponownego rozpoznania. Wniosła również o zasądzenie kosztów udzielonej B. T. z urzędu pomocy prawnej, które to koszty nie zostały opłacone ani w całości, ani w części.

Z kolei Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w W. w kasacji, wniesionej na niekorzyść, od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w W. z dnia 26 października 2021 r. sygn. [...], utrzymującego w mocy orzeczenie Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w K. z dnia 24 marca 2021 r. sygn. akt [...], **zarzucił** rażącą niewspółmierność - łagodność – kary, będącą wynikiem nieuwzględnienia przez Sąd we właściwy sposób wagi i ciężaru gatunkowego popełnionych przez obwinionego radcę prawnego B. K. przewinień dyscyplinarnych, ich szkodliwości społecznej i korporacyjnej oraz stopnia zawinienia radcy prawnego, i w związku z tym niezasadne utrzymanie w mocy przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby

Radców Prawnych w W. orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w K. z dnia 24 marca 2021 r. sygn. akt [...], w którym obwinionemu wymierzone zostały kary upomnienia za każde z przewinień dyscyplinarnych i kara łączna upomnienia. Podnosząc ten zarzut, na podstawie art. 438 pkt 4 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 u.r.p. **wniósł**, cyt. „o zmianę orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w W. z dnia 26 października 2021 r. sygn. [...], przez zmianę orzeczenia Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej Izby Radców Prawnych w K. z dnia 24 marca 2021 r. sygn. akt [...], w części rozstrzygnięcia co do kary w następujący sposób:

1. wymierzenie w pkt I orzeczenia na podstawie art. 65 ust. 1 pkt 3 i ust. 2b u.r.p. kary pieniężnej w wysokości dziesięciokrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w dacie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego;
2. wymierzenie w pkt II orzeczenia na podstawie art. 65 ust. 1 pkt 2 u.r.p. kary nagany;
3. uchylenie pkt III orzeczenia, w którym wymierzona została kara łączna upomnienia;

orzeczenie na podstawie art. 65 ust. 2a u.r.p. zakazu wykonywania patronatu na okres jednego roku.”

Sad Najwyższy zważył co następuje.

W obu kasacjach trafnie podniesiono, że wymierzone obwinionemu radcy prawnemu B. K. jednostkowe kary dyscyplinarne, jak i kara łączna, cechują się rażącą łagodnością.

Poza sporem jest, iż odpowiedzialność dyscyplinarna, co do zasady, stanowi reakcję na postępowanie sprzeczne z zasadami deontologii zawodowej, powagą i godnością wykonywanego zawodu, na czyny godzące w prestiż danego zawodu albo uchybiające obowiązkom służbowym (obowiązkom zawodowym). W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego dominuje stanowisko, że w odróżnieniu od przestępstw i wykroczeń, nie jest możliwa precyzyjna typizacja

przewinień dyscyplinarnych, gdyż niemożliwe jest stworzenie zamkniętego katalogu zachowań zagrażających należytemu wykonywaniu obowiązków służbowych (zawodowych) lub godzących w godność zawodu (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 lutego 2001 r., K 22/00, OTK 2001, nr 3, poz. 48). Wyliczenie kar w katalogu kar dyscyplinarnych w u.r.p., następuje według abstrakcyjnego stopnia ich dolegliwości, od kary dyscyplinarnej najmniej dolegliwej w postaci upomnienia, do kary najsurowszej, jaką jest kara dyscyplinarna pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego (por. art. 65 ust 1 u.r.p.). Inaczej jednak niż na gruncie prawa karnego materialnego lub prawa wykroczeń, u.r.p. nie przewiduje przypisania kary dyscyplinarnej za poszczególne przewinienia dyscyplinarne. Oznacza to, że każde z przewinień dyscyplinarnych z u.r.p. zagrożone jest wszystkimi karami dyscyplinarnymi przewidzianymi w art. 65 ust 1 u.r.p. Bardzo szeroko są więc określone granice kary dyscyplinarnej możliwej do orzeczenia za konkretne przypisane przewinienie dyscyplinarne. Dolna granica wyznaczona jest karą dyscyplinarną wskazaną na początku katalogu z art. 65 ust 1 u.r.p, natomiast górna granica przez karą dyscyplinarną wymienioną w tym katalogu na ostatnim miejscu. Najłagodniejsza z kar dyscyplinarnych z u.r.p.- kara upomnienia, jest najmniej dolegliwą karą dyscyplinarną, sankcją dyscyplinarną oddziaływania etycznie – moralnego, swoistym ostrzeżeniem przed możliwością ukarania sprawcy dolegliwszymi karami dyscyplinarnymi w przypadku ponownego popełnienia przez niego przewinienia dyscyplinarnego (por. J. Giezek, Sportowe sankcje dyscyplinarne, w: A. Szwarc, Odpowiedzialność dyscyplinarna w sporcie, Poznań 2001, s. 102 – 103). W doktrynie podkreśla się, że kary wymierzane w postępowaniu dyscyplinarnym ukierunkowane są na zapewnienie prawidłowego wykonywania zawodu. Sankcje te nie mogą wykraczać poza zakres niezbędny do osiągnięcia tego celu (por. P. Burzyński, Ustawowe określenie sankcji karnej, Warszawa 2008, s. 84).

W kasacjach wskazuje się, na wysoki stopień korporacyjnej szkodliwości czynu z pkt. I. Potrącenie należności przez obwinionego radcę prawnego B. K. było możliwe tylko dlatego, że był on pełnomocnikiem pokrzywdzonej B. T. i dlatego na jego rachunek bankowy wpłynęły pieniądze/koszty sądowe (z tego tylko powodu obwiniony radca prawny B. K. pieniądze te faktycznie

posiadał). Należy przy tym podnieść, że relacja pełnomocnik - klient nie jest relacją między kontrahentami stosunku zobowiązaniowego. Radca prawny (pełnomocnik procesowy strony - klienta) nie może arbitralnie uznawać się za wierzyciela wymagalnej wierzytelności, stwierdzać że termin spełnienia świadczenia już nadszedł, przyjmować, że klient jest jego dłużnikiem i nie wypłacać klientowi zasądzonych mu kosztów. W myśl art. 98 § 3 k.p.c. do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata/radcę prawnego zalicza się:

1. wynagrodzenie (jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata/radcy prawnego),
 2. koszty sądowe,
- koszty nakazanego przez sąd osobistego stawienia strony.

Z kolei zgodnie z art. 99 k.p.c. stronom reprezentowanym przez radcę prawnego (...) zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata (radcy prawnego). Zatem zwrot kosztów w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu radcy prawnego następuje na rzecz strony, a nie na rzecz radcy prawnego będącego pełnomocnikiem w sprawie. W tej sytuacji pełnomocnik - radca prawny, nie może bez zgody mocodawcy zatrzymać tych kosztów w jakiegokolwiek części, nawet gdy z góry przewiduje, że późniejsze wyegzekwowanie od strony należnego mu zgodnie z umową wynagrodzenia będzie utrudnione. Także art. 37 ust. 4 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego zakazuje radcy prawnemu bez pisemnej zgody klienta pobranie na swój rachunek środków z tytułu zapłaty wynagrodzenia, a przepis art. 37 ust. 5 tego Kodeksu zobowiązuje radcę prawnego do wydania na żądanie klienta środków finansowych niezwłocznie lub na warunkach zaakceptowanych przez klienta.

Trafnie wskazuje w kasacji radca prawny A. B. - pełnomocnik pokrzywdzonej B. T., że cyt. „do chwili obecnej pokrzywdzona B. T. nie otrzymała od obwinionego kwoty 14.268 zł. Przy uwzględnieniu bardzo trudnej sytuacji zdrowotnej i majątkowej pokrzywdzonej należy uznać tę kwotę za znaczną i mającą dla niej bardzo istotne znaczenie. Przerzucanie zaś na pokrzywdzoną konieczności sądowego dochodzenia tej kwoty, a tym samym stawianie jej w obliczu wszystkich

łączących się z tym problemów (m.in. konieczność poniesienia kosztów procesu, przewaga obwinionego z racji posiadanego wykształcenia), w sytuacji łączącej ją jako klienta z obwinionym jako pełnomocnikiem, więzi opartej na szczególnym zaufaniu, jest nieetyczne” (cytat ze s.4 kasacji).

Należy też podkreślić, że z uwagi na to, iż zawód radcy prawnego należy do grupy zawodów zaufania publicznego, w sprawach rozliczeń finansowych z klientem, radca prawny powinien być jak „żona Cezara”, czyli wolny od jakichkolwiek podejrzeń, zatem musi zachować wymogi najwyższej dbałości i staranności. W tym kontekście działanie obwinionego radcy prawnego B. K., sprowadzające się do wykorzystania okazji, że pieniądze należne pokrzywdzonej B. T. wpłynęły na rachunek bankowy jego kancelarii, a on dokonuje zatrzymania dla siebie 14 268 zł., z kwoty 14 404 zł. należnych pokrzywdzonej, podważa postrzeganie radców prawnych jako grupy zawodowej szczególnie dbającej o rzetelność we wszelkich rozliczeniach finansowych, godzi tym samym w etos zawodu radcy prawnego.

Nie można również podzielić oceny stopnia szkodliwości czynu z pkt. II. Czyn ujęty w tym punkcie wskazuje na lekceważący stosunek obwinionego radcy prawnego B. K., tak do pokrzywdzonej B. T., która przecież była klientem obwinionego, jak i do Sądu Okręgowego w Ł. rozpoznającego sprawę X GC [...]. To że sprawa ta, mimo dwukrotnej nieobecności obwinionego radcy prawnego B. K. na rozprawach (jak i niezapewnienia zastępstwa), zakończyła się pozytywnym dla klienta skutkiem, co w dużym stopniu było niezależne od działania pełnomocnika, nie może wpływać na umniejszanie wagi popełnionego przewinienia. Obecność na rozprawie i wspieranie strony – klienta w trakcie rozprawy jest podstawowym obowiązkiem radcy prawnego będącego pełnomocnikiem strony. Przepisy art. 6 i art. 12 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego nakazują radcy prawnemu wykonywanie obowiązków zawodowych rzetelnie, sumiennie, z należytą starannością uwzględniającą profesjonalny charakter działania.

Te wskazane wyżej okoliczności, trafnie wyeksponowane w kasacjach, nie znalazły należytego odzwierciedlenia w wymiarze kar dyscyplinarnych orzeczonych

wobec obwinionego radcy prawnego B. K., jak i w wysokości kary łącznej. W tej sytuacji Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone kasacjami orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców W. i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania (por. art. 537 § 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹pkt 1 u.r.p.). W postępowaniu kasacyjnym w sprawach dyscyplinarnych radców prawnych nie jest możliwe wydanie orzeczenia reformatoryjnego, polegającego na zmianie zaskarżonego kasacją orzeczenia i wymierzenia wyższej kary dyscyplinarnej, a taki wniosek został zawarty, we wniesionej na niekorzyść obwinionego radcy prawnego B. K., kasacji Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w W. (por. szerzej W. Koziulewicz, Kasacja w sprawach dyscyplinarnych, w: I. Nowikowski (red.), Problemy stosowania prawa sądowego. Księga ofiarowana Profesorowi Edwardowi Skrętowiczowi, Lublin 2007, s. 336 – 346).

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

[as]